

קבצי הערות התמימים ואנ"ש בלקו"ש חלק י"ח שיחה ב' לפרשת קרח

קובץ מגדל דוד - מה

בעניין השייכות שבין מעשי האבות לילדיהם

הת' אברהם שי' גולדשמיד
תלמיד בישיבה

הת' אברהם שי' גולדשמיד

א.

הת' אברהם שי' גולדשמיד

במסכת מגילה (יב, א) אי' בהקשר לנס פורים: "שאלו תלמידיו את רשב"י, מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה. אמר להם אמרו אתם. אמרו לו מפני שנהגו מסעודתו של אותו רשע. (אמר להם!) אם כן שבשושן יהרגו שבכל העולם כולו אל יהרגו. אמרו לו אמור אתה. אמר להם מפני שהשתחוו לצלם".

והנה, הרי"ף מבאר שחטא בני" בסעודת אחשורוש היה ששמחו מהמשתה, ומשתה זה ערך אחשורוש על חורבן בית המקדש, וא"כ "כל מי שנהנה מאותה סעודה הוא יורה שהוא שמח על חורבן המקדש", ולפיכך, נענשו בעונש מיתה.

אמנם, כ"ק אדמו"ר מביא ביאור זה בלקוטי שיחות חל"א (עמ' 170), ודחתו: "אבל לכאורה אין העניין מובן, שהרי המדובר כאן הוא אודות גזירת כלי' ר"ל הכוללת גם את הטף (שאינם בני חיובא), וכמפורש במגילת אסתר שגזירת המן היתה על העם כולו, "מנער ועד זקן טף ונשים". וא"כ, בשלמא אם נתחייבו כלי' "מפני שהשתחוו לצלם" ניחא, כמ"ש במפרשים ד"בע"ז שייך שפיר כלי' כמו בעגל דכתיב ואכלה אותם כרגע". אבל איך אפ"ל שעבור זה שנהגו כו' והראו שהם שמחים על חורבן ביהמ"ק – תהי' גזירת כלי' גם על אלה (הטף) שלא חטאו בזה?"

מהכרח זה מסביר כ"ק אדמו"ר באופן חדש את עונש המיתה, ותורף הביאור הוא שבנ"י נמשלו ל"כבשה אחת העומדת בין שביעים זאבים", ו"גדול הרועה הקב"ה שמצילה ושומרה", כלומר, המצב הטבעי של בני ישראל הוא שאין להם קיום עפ"י טבע ורק בזכות הקב"ה אנו קיימים שמציל אותנו באופן נסי למעלה מהטבע, אמנם, זה תקף רק כשבנ"י סומכים על הקב"ה, משא"כ, ברגע שמבטלים את כפיפותם להקב"ה ונהגים מסעודתו של אחשורוש ומחשיבים אותו, בטלה ממילא שמירת הקב"ה, וממילא, באופן טבעי נגרם להם מיתה.

ב.

ברם, שלפי תשובה זו, על פניו, צ"ע מדוע גם לטף נגרם חיוב מיתה, שהרי אליבא דביאור זה יש שמירה על בני מהקב"ה, ורק כשבנ"י אינם עושים את רצונו ומחשיבים מציאות אחרת לשליטה עליהם - אז ירדה השמירה ממי שפגם בשמירה, אך, לכאורה, הטף לא פגמו בשמירה זו שהרי אינם בני דעת ליהנות מסעודה זו עד כדי כך שביטלו את כפיפותם מהקב"ה?

ואין לתרץ שהיות והיו אנשים מבנ"י שחטאו וביטלו את שמירתם מהקב"ה, ממילא ירד גם לטף השמירה, שהרי הגמ' (שם) מקשה על סיבה זו (שההנאה מסעודת אחשורוש גרמה כלי'): "אם כן שבשושן יהרגו שבכל העולם כולו אל יהרגו", ואם סיבת הכלי' לטף הוא מפני חטאם של הוריהם, לא מובנת הקושיא שהרי לא קשיא מידי, שאע"פ שלא כל העולם כולו לא חטא בזה, היות, וכמה מבנ"י חטאו בזה ממילא ירדה השמירה הכללית על בני ישראל. וע"כ שאין לומר סברא זו.

וכן גם נראה ברור מדברי כ"ק אדמו"ר, דהנה ב'לקוטי שיחות' חי"ח (פרשת קרח, שיחה ב') מבאר כ"ק אדמו"ר את טענת משה ואהרן - בנוגע לעדת קרח - שכאשר אמר להם הקב"ה (קורח טז, כא) "הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אותם כרגע" טענו כלפי הקב"ה (שם טז, כב) "א-ל אלקי הרוחות לכל בשר, האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף", ומבאר שם כ"ק אדמו"ר (סעי' ד) שקרח היה רשע, ולפיכך, ירדה ממנו ההשגחה האלקית, וטענת משה ואהרן הייתה שהקב"ה יעניש אותו בלבד, ואכן הקב"ה קיבל את הטענה הזו, וכדברי רש"י "אמר הקב"ה, יפה אמרת², אני יודע, ומודיע מי חטא ומי לא חטא", ומוכח שאין אומרים שהיות וירדה ההשגחה האלקית מקרח תרד ההשגחה האלקית גם מכל העדה. וכנ"ל.

ג.

והנה, הרמב"ם בהלכות עבודה זרה (פ"ד ה"ו - ה"ז) כתב לגבי עיר הנדחת, שכשורפים את העיר נשרפים אף הנשים והטף של אנשי עובדי העבודה זרה, אף שהנשים והטף לא חטאו כלל³, וכתב על כך ה'מגדל עז': "וכבר תמה ר"מ הלוי

---

2. עיין בשיחה שם הע' 3.

3. אציין שמצאתי בספר 'מנוחת שלום' (ח"א סי' לב) שכתב לתמוה, שמצא שהגאון ר"י ענגיל ב'גליוני הש"ס' (מכות ב, א) הביא משו"ת מהר"ם מרוטנבורג (סי' תעו) שהטף של עיר הנדחת נהרגים רק אם הם עבדו ג"כ עבודה זרה, וכתב שם לתמוה ע"כ שמנלן למהר"ם מרוטנבורג לומר כך ללא מקור, וביחוד, שבתוספתא לא משמע כלל שנחלקו בקטנים עובדי עבודה זרה אלא בקטנים רגילים שלא חילקו שם כלל.

מטוליי"טולא עליו [אגרות סי' יב] למה העניש הנשים והקטנים שאינן בני חיוב", ועונה על כך ה'מגדל עז': "לרדות הגדולים בהריגתן שהן חביבין עליהן".

ולכאורה היה ניתן לומר ביאור זה גם אצלנו שהטף נהרג "לרדות הגדולים שהן חביבין עליהן", אמנם, כד דייקת שפיר, נראה ברור שלא ניתן לומר ביאור זה לגבינו ומכמה סיבות ^{20708/2018הח}

א. אם זו הסיבה לכך שהטף נהרגו, היה לכ"ק אדמו"ר לומר סיבה זו בפירוש, ובשיחה לא מצינו רמז לדברים הללו, ואדרבה בהע' בשיחה מצינו אחרת, וכדלקמן (ס"ד).

ב. אם אכן זו הסיבה לכך שהטף נהרגו, לא מובן, מדוע כ"ק אדמו"ר זקוק לביאור חדש מדוע האנשים נהרגו, והרי היה אפשר להישאר בביאורו של הרי"ף שהאנשים נהרגו מפני שהראו ששמחו מחורבן בית המקדש, והטף נהרגו בשביל "לרדות הגדולים בהריגתן שהן חביבין עליהן".

ג. כל נקודת ביאורו של כ"ק אדמו"ר היא, לכאורה, שגזירת הכלי' נגרמה לבנ"י באופן טבעי, וכלל לא בתור עונש, וביאור ה'מגדל עז' הוא רק אם נאמר שבנ"י נענשו, שלפיכך יש צורך: "לרדות הגדולים בהריגתן שהן חביבין עליהן" אך אם גזירת הכלי' נסובה בדרך ממילא באופן טבעי לא שייך למימר הכי, כפשוט.

ד. אכן, ב'לקוטי שיחות' ח"ט (פרשת ראה, שיחה ב') מביא כ"ק אדמו"ר את דברי ה'מגדל-עז', אך, אינו מקבלו וז"ל: "ולכאורה: די נשים וטף איז דאך לא חטאו, פארוואס-זשע קומט זיי מיתה?"

מפרשים זאגן, אז דאס איז בכדי 'לרדות הגדולים בהריגתן שהן חביבין עליהן'. דער הסבר איז אבער לפענ"ד ניט מספיק: וויבלאד איז מצד עצמם קומט די נשים וטף ניט קיין מיתה, אויז ווי קען מען זיי הרג'ענען בלויז צוליב אנדערע - "לרדות הגדולים"?⁴

אמנם נראה ברור שנעלם ממנו שכן כתב גם ב'מרדכי' (סנהדרין, לז ב) שכל הפלוגתא של ר"א ורבנן אם קטני עיר הנדחת נהרגין או אין נהרגין (תוספתא סנהדרין, יד, א) מדובר שהקטנים "גדולין קצת ועבדו ע"ז אבל קטן שאינו יודע בין ימינו לשמאלו חשוב כישראל".

וב'פרי חדש' גם כתב כן (על הרמב"ם, הלכות עבודה זרה, פ"ד, ה"ו) שאיכא למימר שהפלוגתא בין ר"א לחכמים זה בקטנים גדולים קצת שעבדו ע"ז, והוסיף להסביר זאת גם בלשון התוספתא "דאף שבעלמא לאו בני עונשין נינהו ולא בני התראה נינהו, הכא רבינהו קרא לעונשין כיון שעבדו ע"ז מרבייא דאת, אבל יונקי שדים אינן בכלל הריבוי, וכדדייק לישנא דבתוספתא דקתני שהודחו עמה אלמה דמיירי ראינהו נמי עבדו ע"ז". ועיין עוד בכ"מ.

4. בהמשך השיחה שם מבאר כ"ק אדמו"ר שהעונש 'בעיר הנדחת' אינו עונש מוות רגיל אלא דין ב'יושבי העיר' עיי"ש.

[תרגום: והרי, לכאורה: הנשים והטף לא חטאו, ומדוע מגיעה להם מיתה? אומרים המפרשים, "שזאת כדי לרדות הגדולים בהריגתן שהן חביבין עליהן". אך אין די בהסבר זה: אם אין מגיעה לנשים ולטף מיתה מצד עצמם, כיצד אפשר להורגם רק מפני האחרים - "לרדות הגדולים"?]

ומוכח מדברי כ"ק אדמו"ר שהוא אינו מקבל ביאור זה⁵.

ד.

והנה, כ"ק אדמו"ר בהמשך השיחה בהע' 34 כותב וז"ל: "ולכן "נתחייבו כלי", גם הטף - ע"ד מ"ש במו"נ (ח"ג פי"ח) "קל להרגם". - וראה לקו"ש ח"ח ע' 198 בנוגע לעדת קרח".

אך, דא עקא, שדברי רבינו בזה לכאורה צ"ע, שכה כתב הרמב"ם במו"נ:

"כפי שאתה יודע, וכל נמצא מחוץ לדעת הוא פרט או פרטים דווקא. כאשר יודעים זאת, יודעים שהשפע האלוקי הנמצא דבק במין האדם, כלומר, השכל האנושי, אינו אלא השכלים הפרטיים הנמצאים, והוא מה ששפע על ראובן ועל שמעון ועל לוי ועל יהודה. מכיוון שכך, מתחייב, על-פי מה שציינתי בפרק הקודם, שכל פרט מבני-האדם שבהתאם להכנת החומר שלו וללימודיו זכה לחלק גדול יותר מהשפע הזה, תהיה ההשגחה עליו בהכרח גדולה יותר, אם ההשגחה הולכת בעקבות השכל, כפי שציינתי. לכן אין ההשגחה האלוקית שווה על כל פרטי מין האדם אלא השוני בדרגת ההשגחה עליהם הוא כשוני בדרגת שלמותם האנושית. לפי עיון זה מתחייב בהכרח שתהיה השגחתו יתעלה על הנביאים רבה מאוד ובהתאם לדרגותיהם בנבואה, ושתהיה השגחתו על המעולים ועל הצדיקים בהתאם למעלתם וצדקתם. כי אותו שיעור של שפע השכל האלוקי הוא אשר דובב את הנביאים, והנחה את מעשי הצדיקים בדרך הישר, והביא לידי שלמות את החוכמות שהמעולים ידעו. ואילו הבורים הממרים - שפל עניינם בהתאם להעדר שפע זה מהם. הם משלבים במערך שאר בעלי-החיים. נמשל כבהמות נדמו (תהלים מט, יג) לכן קל להורגם, יתר על כן נצטוונו לעשות זאת, לשם התועלת".

ולהעיר, שכ"ק אדמו"ר - וכן מפרשי הרמב"ם - אינו מציין לביאור הרמב"ם בעצמו בעניין זה ב'מורה נבוכים' ח"א פרק נד וכן בח"ג פמ"א, ויל"ע היטב במה שכותב שם הרמב"ם ב'מורה-נבוכים' אם מתאים למה שביאר כ"ק אדמו"ר ברמב"ם ב'משנה תורה'. וא"כ מקומו.

5. אך ראה להלן הע' 10, ושם מבואר שייתכן וכ"ק אדמו"ר מקבל ביאור זה בכללותו אלא שב'דיני אדם' לא אמרין כך אלא רק 'בדיני שמים'. עיי"ש.

כלומר, לשיטת הרמב"ם, ההשגחה האלוקית אינה שווה, כפי דבקות שכל האדם כך השגחת הבורא עליו, אם נביא וצדיק הוא השגחת הבורא עליו בפרט אך אם הוא רשע או אפיקורס השגחת הבורא עליו כבבעל חי, שאין הבורא משגיח עליהם בפרטי פרטיות, ולפיכך קל יותר עפ"י הטבע שימותו.

צאת החספה

אך, כיצד אפשר לדמות את שיטת הרמב"ם הזו, למצב הטף במשתה שערך אחשוורוש, שהרי הטף כלל לא נהנו מהסעודה, וכיצד אפשר לומר שהם הורידו את השגחתם מהקב"ה וסמכו דעתם על אחשוורוש?⁶

והנה, בהמשך ההערה שם מציין כ"ק אדמו"ר ל"לקו"ש חי"ח ע' 198 בנוגע לעדת קרח", אך גם ציון זה - על פניו - צ"ע שרבינו בעמ' 198 מביא את שיטת הרמב"ם הנ"ל בלבד, ובאות שלאח"כ (שלשם לא ציין כ"ק אדמו"ר) מוסיף להביא את דברי כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע⁷ שיש בהשגחה העליונה ב' פרטים: א) השגחה פנימית - השגחה גלויה שהיא אינה קיימת בדצ"ח וברשעים (כשיטת הרמב"ם הנ"ל). ב) השגחה חיצונית, השגחה שמלובשת בטבע שקיימת על כל הנבראים. ונמצא שדברי הרמב"ם (שלרשעים אין השגחה פרטית) נסובים רק כלפי סוג ההשגחה הא', אך גבי הסוג השני גם הרמב"ם סובר שיש השגחה אף לרשעים.

וכאמור - על פניו - אין לביאור זה כל קשר לביאורו של רבינו אודות הטף שהיו במשתה אחשוורוש שהרי הטף לא "נהנו" כלל מהמשתה ולא ביטלו ח"ו את כפיפותם להקב"ה וכלל לא סמכו עצמם תחת ממשלת אחשוורוש.

ה.

והנראה לבאר כל זה בהקדים דבר תמוה נוסף, דהנה כתב הרמב"ם (הלכות תשובה, פ"ו, ה"א): "בזמן שהאדם אחד או אנשי מדינה חוטאים ועושה החטא חטא שעשה מדעתו וברצונו כמו שהודענו, ראוי להפרע ממנו והקב"ה יודע היאך יפרע. יש חטא שהדין נותן שנפרעין ממנו על חטאו בעולם הזה בגופו או בממונו או בבניו הקטנים. שבניו של אדם הקטנים שאין בהם דעת ולא הגיעו לכלל מצוות כקניינו הן".

ולכאורה עפ"י דברי הרמב"ם לא מובן, מהי הקושיא של כ"ק אדמו"ר על דברי הרי"ף, שיייתכן, והאנשים חטאו מפני ש"כל מי שנהנה מאותה סעודה הוא יורה שהוא

---

6. וקשה לומר שהפשט בדברי הרמב"ם שהיות והקטנים אינם בדי דעת אין הקב"ה משגיח עליהם, שנוסף על הדוחק בעצם פשט זה, לא מובן א"כ מדוע לא נשאר רבינו עם ביאור הרי"ף שהגדולים מתו מפני שהביעו שמחה על חורבן בית המקדש והקטנים מתו בגלל שאין עליהם השגחה אלוקית.

7. דרך חיים שער התשובה פ"ט יג, (א-ב).

שמח על חורבן המקדש", ולטף נגרם עונש מוות - כדברי הרמב"ם - מפני, שהן ממונו של אדם וזהו חלק מהעונש של אביהם?⁸

אלא, שיש לבאר, שזו גופא שאלת כ"ק אדמו"ר על הרי"ף, שמצינו בחטא ע"ז שנגרם עונש מיתה גם על הטף (וכמו בדברי הרמב"ם הנ"ל) אך לא מצינו שעבור זה שהאנשים מראים שהם שמחים על חורבן בית המקדש מקבלים עונש כה חמור.⁹

אכן, לפי ביאור כ"ק אדמו"ר אתי שפיר, שכ"שנהנו מסעודתו של אותו רשע" הורידו לגמרי את ההשגחה האלוקית מהם - יחד עם רכושם - וממילא, כתוצאה טבעית, נגרם עונש מוות לטף, אע"פ, שלא חטאו כלל.

---

8. לעיל הובאו דברי הרמב"ם שכתב (הלכות עבודה זרה, פ"ד, ה"ו-ז) שבעיר הנדחת הורגים גם את הטף, והוא שם ב'מגדל-עז' שתמה על כך הר"מ הלוי מטוליטולא, מדוע הטף נהרגים והרי אינן בני חיוב. עיי"ש.

וצע"ק שאליבא דשיטת הרמב"ם הזו היה ניתן לתרץ זאת בפשטות, שאכן, יש עונשים שע"י שהאדם שעובר עבירה נפגעים בניו, כפי שכתב הרמב"ם, וקצ"ע שה'מגדל עז' לא מתרץ תירוץ זה.

אמנם, לכאורה, יש לבאר זאת. דהנה מצינו שכ"ק אדמו"ר ב'לקוטי שיחות' ח"ח (פרשת ראה, שיחה ב') מביא את דברי ה'מגדל-עז', ולא מקבלם, וכדלעיל ס"ג.

ואם איתא שאכן באמת אפי' לבאר שהקטנים נהרגים משום שבעונות האב נענשים הקטנים לא מובן מהי שאלת כ"ק אדמו"ר. ואלא שי"ל שלא דמי דברי הרמב"ם בהמשך (שבעונות האב בניו הקטנים מתים) לדבריו בעיר הנדחת, שבעיר הנדחת יש לנו חובה ודין להרוג את תושבי העיר, משא"כ, דברי הרמב"ם שקטנים מתים בעון אבותם הם 'דיני שמים' ולא דין ב'דיני אדם'.

ולמעשה מהפסוק (דברים, כד, טז): "לא יומתו אבות על בנים, ובנים לא יומתו על אבות, איש בחטאו יומתו", וכתב רש"י: "והקטנים מתים בעון אבותם בידי שמים", וראה בביאור ה'נחלת יעקב' על רש"י זה.

ועיין 'באבן עזרא' שכתב: "לא יומתו אבות' ובמקום אחר אומר 'פוקד עון אבות'. ושאלתם תוהו, כי 'לא יומתו אבות על בנים' מצוה על ישראל, ו'פוקד עון אבות על בנים' הוא הפוקד שכבר פירשתי במקומו", ומעיר ע"כ ב'אבי עזר': "שבפרשת יתרו (שמות, כ, ה) הקשה מן יחזקאל (יח, כ) שנאמר שם הבן לא ישא בעון האב ותירץ שכאן אוהז מעשה אבותיו בידו פוקד עון אבות על בנים, וכאן שאינו אוהז מעשה אבותיו, אבל פה תירץ הרב בפשיטות דיש חילוק בין מיתות בית דין למיתה בידי שמים ולא מחשבותינו מחשבותינו".

ועיין ג"כ בביאור האברבנאל שכתב חילוק זה.

ושו"ר שיש המבארים את דברי הרמב"ם שבעיר הנדחת הקטנים נהרגים בעונות האב, עיין ב'צפנת פענח' על דברי הרמב"ם (הלכות תשובה, פ"ו, ה"א) שכתב לקשרם יחד, ולדבריו צ"ל שאין לחלק בין 'עונשי שמים' ל'עונשי אדם'. ואכמ"ל.

9. ורק במקומות ספורים מצינו שבעבור חטא של האבות בנים נענשים - ומכלל הן אתה שומע לאו - וכדאיתא בגמ' שבת (לב, ב): "רבי אומר בעון נדרים בנים מתים כשהן קטנים שנאמר 'אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא למה יקצוף האלהים על קולך וחבל את מעשה ידיך' איזה הן מעשה ידיו של אדם הוי אומר בניו ובנותיו של אדם".

ועיי"ש בהמשך הגמ' שי"א שעד"ז הוא בעוד עונות. ועיין גם בשבת קה, ב. ועוד כמובא בכ"מ.

בסגנון אחר קצת: העונש על חטא ע"ז חמור עד כדי כך שגם הבנים נענשים - כתוצאה מהאבא - אך לא כן הוא בכל החטאים שיש שבהם סוגי דרגות. אמנם, כל זה הוא רק בסוגי עבירות שאז שייך למימר שלכל עבירה יש את סוג העונש שלה. משא"כ שהאדם מוריד את השגחתו מהקב"ה, לא שייך לומר בזה דרגות וסוגים שזהו שייך רק בעונשים, אלא שהוריד עצמו לגמרי מהקב"ה וממילא יורד גם לטף שהם רכושו.

וביאור זה הוא ע"ד מה שמבאר בלקו"ש ח"ט (שם) בנוגע לעיקר הנדחת, שאם הי' זה עונש לא הי' שייך שייהרגו הטף והנשים שלא חטאו, אך מכיוון שזו מציאות דציבור, לכן ישנו קשר בין מעשי החוטאים (אם הם רוב העיר, שע"ז פועלים שיהי' קשר לכל אנשי העיר), לבין הנשים והטף.

אך עדיין צ"ע בדברי כ"ק אדמו"ר שמפנה (בהע' שם) לרמב"ם במו"נ שעפ"י הנ"ל היה צריך לציין לדברי הרמב"ם כאן שהטף נכללים בממון וברכוש של האדם. וצ"ע.